

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

**РОБОЧА ПРОГРАМА,
методичні вказівки та індивідуальні завдання
до вивчення дисципліни «Бухгалтерський облік»
для студентів, які навчаються за напрямом
підготовки 6.030509 – облік і аудит**

Затверджено
на засіданні Вченої ради
академії
Протокол № 1 від 29.01.2013

УДК 657.22(07)

Робоча програма, методичні вказівки та індивідуальні завдання до вивчення дисципліни «Бухгалтерський облік» для студентів, які навчаються за напрямом підготовки 6.030509 – облік і аудит / Укл.: Г.О. Король, Р.Б. Сокольська, Т.В.Акімова. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2013. – 32 с.

Наведені загальні методичні вказівки до вивчення дисципліни «Бухгалтерський облік», література, що рекомендується, робоча програма та пояснення до окремих тем, перелік практичних занять, індивідуальне завдання за варіантами та вказівки до його виконання.

Призначена для студентів, які навчаються за напрямом підготовки 6.030509 – облік і аудит.

Укладачі: Г.О. Король, канд. екон. наук, проф.
Р.Б. Сокольська, канд. екон. наук, доц.
Т.В. Акімова, ст. викл.

Відповідальний за випуск В.Д. Зелікман, канд. техн. наук, доц.

Рецензент Д.Є. Козенков, канд. екон. наук, доц. (НМетАУ)

ВСТУП

В умовах ринкової економіки все більшого значення набуває система бухгалтерського обліку, призначенням якого є отримання достовірної інформації для прийняття економічно обґрунтованих рішень і попередження ризику в фінансовій діяльності.

«Бухгалтерський облік» є однією з базових дисциплін для студентів, які навчаються за напрямом підготовки «Облік і аудит». В результаті її вивчення студент повинен зрозуміти сутність бухгалтерського обліку, його роль і місце в системі економічної інформації і господарського управління, освоїти основні облікові категорії, придбати знання, вміння і навички використання елементів методу бухгалтерського обліку.

«Бухгалтерський облік» як економічна наука має своєю основою політекономію, мікроекономіку та макроекономіку, які вивчають виробничі відносини, що склалися в суспільстві. Зі статистики бухгалтерський облік запозичив загальні методологічні прийоми дослідження. З їх допомогою обліковці спостерігають за господарськими процесами, групують ті явища, які є важливими для цілей управління. Облік забезпечує інформацією різні ланки управління підприємством для складання планів і для контролю їх виконання і, таким чином, тісно пов'язаний з менеджментом. Пов'язані з бухгалтерським обліком науки про економіку і фінанси підприємств. Похідними від бухгалтерського обліку є дисципліни: фінансовий облік, фінансовий аналіз, аудит і ін. Як бачимо, бухгалтерський облік є дисципліною, яка забезпечується і забезпечує, і є тісно пов'язаною з більшістю дисциплін природничо-наукової та професійної і практичної підготовки, які складають навчальний план за напрямом «Облік і аудит».

1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Відповідно до навчального плану дисципліну «Бухгалтерський облік» вивчають студенти напряму підготовки «Облік і аудит» у обсязі 288 академічних години.

Робоча програма з дисципліни «Бухгалтерський облік» наведена в розділі 3.

Заставою успішного оволодіння дисципліною є самостійна робота над підручниками і навчальними посібниками. Самостійну роботу потрібно вести систематично, за певним планом, складеним самим студентом.

Вивчати теми рекомендується в такій послідовності:

- ознайомлення зі змістом теми по програмі;
- уважне читання відповідного розділу підручника, навчального посібника;
- конспектування матеріалу, що вивчається;
- виконання вправ;
- виконання індивідуального завдання.

Вихідні дані та методичні вказівки для виконання індивідуальних завдань наведені в розділі 5.

Індивідуальні завдання повинні бути виконані і оформлені відповідно до правил, встановлених системою ЄСКД. Для рішення задач необхідно використовувати бланки бухгалтерських документів і форм державної фінансової звітності. У всіх облікових регістрах потрібно підрахувати підсумки і зробити перевірку правильності розрахунків.

2. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Білова Н. Справжній бухоблік. – Харків: Фактор, 2005. – С. 39 – 107.
2. Бутинець, Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів [Текст] / Ф.Ф. Бутинець та ін.; під заг. ред. [із передм.] Ф.Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. // Житомир: ПП "Рута", 2009. – 912 с.
3. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 6-те вид., прероб. і доп. – Житомир: Рута, 2005. – 756 с.
4. Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник / За ред. М.В. Кужельного. – 6-те вид. – К.: А.С.К., 2003. – 266 с.
5. Король Г.О., Сокольська Р.Б. Бухгалтерський облік. Частина І. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посібник. - Дніпропетровськ: НМетАУ, 2009. – 48 с.
6. Король Г.О., Сокольська Р.Б. Бухгалтерський облік. Частина ІІ. Документооборот і форми ведення бухгалтерського обліку: Навч. посібник. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2009. – 44 с.
7. Король Г.О., Сокольська Р.Б. Бухгалтерський облік. Частина ІІІ. Практика бухгалтерського обліку: Навч. посібник. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2009. – 44 с.
8. Лень, В.С. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: Навч. пос. [Текст] // В.С. Лень, В.В. Гливенко. – 3-тє видання // К.: Центр учбової літератури, 2008. – 608 с.
9. Лишиленко О.В. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник. – К.: ЦУЛ, 2010. – 538 с.
10. Соколов Я.В., Соколов В.Я. История бухгалтерского учета: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2009. – 278 с.
11. Ткаченко Н.М. Бухгалтерский финансовый учет на предприятиях Украины: Учебник для студ. высш. учеб. завед. экон. спец. – 7-е изд., дополн. и перераб. – К.: А.С.К., 2007. – 875 с.
12. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2011. – 524 с.

При вивченні дисципліни потрібно ознайомитись з наступними нормативними матеріалами і законодавчими актами:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996 – XIV від 16.07.99 зі змінами. // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
2. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 1 – 34 // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

Необхідно постійно стежити за новими положеннями, що публікуються в офіційних виданнях та в періодичній літературі.

3. РОБОЧА ПРОГРАМА ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ

Нижче наводиться робоча програма дисципліни та методичні вказівки до вивчення окремих її тем.

Тема 1. Бухгалтерський облік, його сутність і основи організації
Поняття про облік, його види, предмет і метод бухгалтерського обліку.

У цій темі потрібно уявити поняття про облік, історичну необхідність його виникнення і основні етапи розвитку. Відмінності обліку, що склалися у вітчизняній і зарубіжній практиці. Класифікацію видів обліку за різними ознаками. Місце обліку серед функцій управління, його цілі й роль в прийнятті управлінських рішень. Необхідно вивчити як загальноекономічні, так і специфічні бухгалтерські методи, що використовуються в обліку.

Література: [1 – 5, 8, 10, 12].

Тема 2. Бухгалтерський баланс
Поняття про бухгалтерський баланс. Склад активів підприємства. Склад зобов'язань і капіталу підприємства. Відомості, що отримують з балансу. Типи господарських операцій за їх впливом на баланс. Звітність підприємства.

Це досить складна тема, оскільки в бухгалтерському балансі відбивається подвійність предмета бухгалтерського обліку, яким є як ресурси (засоби) підприємства, так і їх джерела. Внаслідок цього баланс являє собою таблицю, розділену вертикально на дві частини: в лівій частині (активі) відбиваються засоби підприємства, в правій (пасиві) - капітал і зобов'язання, тобто джерела засобів. У вартісному вираженні засоби і джерела однакові, однак вони згруповані у розділах балансу за різними ознаками.

Складність сприйняття даної теми полягає також в тому, що бухгалтерський баланс не є динамічним документом, як більшість бухгалтерських реєстрів. Це статичний документ, який відображає не рух, а стан залишків активів і пасивів підприємства на певний момент часу.

Найважливішими відомостями, що отримують з бухгалтерського балансу як безпосередньо, так і шляхом певних розрахунків, є дані про фінансові результати і фінансове становище підприємства в звітному періоді, які визначаються за допомогою різних фінансових показників.

Щодня на підприємстві здійснюється безліч господарських операцій, вивчити які допоможе їх класифікація за різними ознаками. Найважливішою з ознак є вплив господарських операцій на бухгалтерський баланс. Чітке уявлення про те, як можуть впливати різні операції на бухгалтерський баланс, допоможе краще уявити сутність подвійного запису та прогнозувати можливі значення підсумків балансу на кінець звітного періоду до складання заключних облікових реєстрів.

Література [1 – 5, 8 , 9, 12].

Тема 3. Система рахунків

Система рахунків бухгалтерського обліку. Взаємозв'язок рахунків з бухгалтерським балансом. Активні і пасивні рахунки. План рахунків бухгалтерського обліку. Міжнародна практика складання плану рахунків.

Ключовим в цій темі є визначення системи рахунків як елемента методу бухгалтерського обліку. Важливо зрозуміти, що на відміну від бухгалтерського балансу рахунок є динамічним документом, який відображає рух окремого виду активів або пасивів за звітний період. У залежності від того, отриманий рахунок з активу або з пасиву балансу, рахунки можуть бути активними, пасивними або активно-пасивними. Це розділення рахунків необхідно чітко засвоїти, оскільки правила роботи з рахунком кожного виду різні і навіть, можна сказати, протилежні.

Потрібно розібратися в принципах побудови вітчизняного плану рахунків, розглянути зарубіжний досвід країн з ринковою економікою.

Для закріплення матеріалу по цій темі корисно було б ознайомитися з пакетами прикладних програм для персональних комп'ютерів з бухгалтерського обліку, наприклад, «1-С бухгалтерія».

Література: [1 – 5, 8, 9, 12].

Тема 4. Сутність подвійного запису

Поняття подвійного запису. Хронологічні і систематичні записи. Синтетичний і аналітичний облік. Оборотна відомість по синтетичних рахунках.

Ця тема також є досить складною, тому що використання подвійного запису у бухгалтерському обліку потребує глибоких знань сутності предмета бухгалтерського обліку, яким є як засоби підприємства, так і їх джерела. Крім цього, необхідне чітке розуміння змін, які здійснюються з засобами та їх джерелами під час здійснення господарських операцій. При вивченні цієї теми необхідно навчитися складати бухгалтерські проведення (кореспонденції рахунків), які є втіленням поняття подвійного запису на практиці.

Важливо розуміти, що всі бухгалтерські записи виконуються систематично та у хронологічному порядку. Основним хронологічним документом є журнал господарських операцій, в якому, як і на бухгалтерських рахунках, ведеться суцільний облік всіх господарських операцій, що здійснюються під час діяльності підприємства.

В кінці кожного звітної періоду формується ще один документ – оборотна відомість по синтетичних рахунках. Особливістю цього документа є те, що він комплексно відображає як рух за звітний період, так і стан залишків активів і пасивів підприємства на певний момент часу. Це дуже важливий документ, тому що його складання передуює складанню бухгалтерського балансу.

Для закріплення матеріалу по цій темі також корисно було б ознайомитися з пакетами прикладних програм для персональних комп'ютерів з бухгалтерського обліку, наприклад, «1-С бухгалтерія».

Література: [1 – 5, 8, 9, 12].

Тема 5. Документування, інвентаризація. Оцінка, калькулювання
Первинне спостереження, документація й інвентаризація як методи відображення інформації в обліку. Документообіг. Способи виправлення помилок в бухгалтерських записах. Оцінка і калькулювання.

Ця тема не дуже складна в засвоєнні, але досить об'ємна. Докладний її виклад є в більшості книг з бухгалтерського обліку. Треба розглянути докладно такі елементи методу бухгалтерського обліку, як документування, інвентаризація, оцінка, калькулювання, вивчити їх особливості та принципи застосування.

Література: [1 – 4, 6, 12].

Тема 6. Облікові реєстри, техніка, форми та організація обліку
Види облікових реєстрів. Види техніки ведення обліку. Поняття про форми бухгалтерського обліку. Журнали-ордери та відомості до них. Головна книга. Організація обліку.

Вміння заповнювати облікові реєстри є дуже важливим при веденні бухгалтерського обліку, тому при вивченні цієї теми треба звернути увагу на види, особливості формування, зміст інформації, яку містять ті чи інші облікові реєстри.

Слід пам'ятати, що існують три форми бухгалтерського обліку – класична, меморіально-ордерна та журнально-ордерна. Комп'ютерна форма базується на журнально-ордерній, відрізняються лише носії інформації. Треба запам'ятати, що журнали-ордери будуються за кредитовим принципом, а відомості до них – за дебетовим.

При вивченні цієї теми потрібно розглянути різні форми організації автоматизованої обробки інформації на підприємстві, в тому числі й з використанням вказаних вище пакетів прикладних програм.

Література: [1 – 4, 6, 12].

Тема 7. Облік необоротних активів

Класифікація та оцінка необоротних активів. Відображення в первинному та синтетичному обліку надходження необоротних активів в експлуатацію. Облік амортизації та зносу необоротних активів. Облік вибуття необоротних активів.

У цій темі слід засвоїти такі питання, як класифікація і оцінка необоротних активів; відображення в первинному й синтетичному обліку їх надходження в експлуатацію; облік амортизації й зносу; витрат на ремонти і поліпшення; облік вибуття.

Слід розглянути форми первинних документів і бухгалтерських регістрів, що відображають необоротні активи, а також організацію комп'ютерної обробки інформації з їх обліку.

Треба звернути особливу увагу на складання кореспонденції рахунків з надходження, вибуття необоротних активів різними способами, відображення витрат, пов'язаних з експлуатацією необоротних активів. Потрібно розібратися у відмінностях відображення витрат на ремонти та поліпшення необоротних активів. Також слід розглянути питання переоцінки необоротних активів.

Література: [1 – 4, 7 – 9, 11, 12].

Тема 8. Облік запасів

Класифікація, номенклатура виробничих запасів та цінники. Документальне оформлення надходження товарно-матеріальних цінностей на підприємство. Документальне оформлення видачі матеріалів. Розрахунок фактичної та середньозваженої собівартості заготовлення виробничих запасів. Оцінка запасів за міжнародними стандартами.

Вивчення цієї теми слід розпочати з розгляду класифікації запасів. Далі необхідно звернути увагу на номенклатуру виробничих запасів і цінники; документальне оформлення надходження товарно-матеріальних цінностей на підприємство, їх оцінку; оформлення відпуску; облік малоцінних та швидкозношуваних предметів.

Потрібно засвоїти особливості застосування різних вартісних оцінок виробничих запасів.

Незважаючи на те, що малоцінні та швидкозношувані предмети часто відносять до виробничих запасів, вони не є предметами праці. Це засоби праці, хоч їх термін служби не перевищує одного року і вартість невелика, тобто не перевищує встановлений урядом ліміт. У зв'язку з цим, облік таких предметів має свої особливості в порівнянні з обліком основних засобів і предметів праці.

Обов'язково потрібно розглянути особливості використання первинних документів з обліку виробничих запасів, особливо платіжних рахунків.

Література: [1 – 4, 7 – 9, 11, 12].

Тема 9. Облік грошових коштів

Облік грошових коштів на рахунках підприємства. Облік грошей у касі. Облік грошових еквівалентів. Облік дебіторської заборгованості.

При вивченні цієї теми потрібно визначити поняття грошових коштів, розібратися в особливостях первинного та синтетичного обліку готівкових коштів. Необхідно звернути увагу на особливості обліку безготівкових розрахунків та грошових еквівалентів.

При здійсненні розрахункових операцій з контрагентами неодмінно виникає дебіторська заборгованість інших юридичних та фізичних осіб підприємству. Вивчення класифікації видів дебіторської заборгованості допоможе засвоїти особливості її бухгалтерського обліку.

Потребують уважного розглядання рахунки, за допомогою яких ведеться облік різних видів дебіторської заборгованості, формування кореспонденції рахунків та первинне документування операцій з виникнення і погашення дебіторської заборгованості.

Література: [1 – 4, 7 – 9, 11, 12].

Тема 10. Облік фінансових інвестицій

Види цінних паперів. Облік акцій. Ощадні сертифікати, їх облік. Облік операцій з казначейських зобов'язань держави.

Інвестиційна діяльність є для великої кількості підприємств дуже важливою. Бухгалтерський облік операцій, пов'язаних з інвестиційною діяльністю має свої складнощі та особливості.

Необхідно розуміти, що бухгалтерський облік цінних паперів залежить від їх виду. При вивченні даної теми особливу увагу треба звернути саме на види цінних паперів та особливості їх обліку.

Література: [1 – 4, 7 – 9, 11, 12].

Тема 11. Облік власного капіталу

Різновиди власного капіталу. Формування та облік статутного, пайового, додаткового, резервного капіталу. Неоплачений капітал. Нерозподілені прибутки (непокриті збитки).

Вивчення даної теми треба починати з класифікації видів власного капіталу.

Необхідно засвоїти, що деякі види капіталу належать до вкладеного, а деякі до накопиченого капіталу. Також треба звернути увагу на те, що є види власного капіталу, які не мають самостійного значення, а тільки є коригуючими для статутного чи пайового капіталу.

При вивченні особливостей обліку елементів капіталу значну увагу необхідно приділити тому, що рахунки обліку власного капіталу не всі є пасивними, а деякі з них є контрпасивними або активно-пасивними.

Детального розгляду потребують особливості обліку нерозподіленого прибутку та непокритих збитків.

Література: [1 – 4, 7 – 9, 11, 12].

Тема 12. Облік зобов'язань

Облік довгострокових кредитів. Облік короткострокових кредитів. Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками. Облік інших видів зобов'язань.

Розгляд цієї теми слід почати із визначення різних видів зобов'язань за відповідними ознаками класифікації. Слід визначити для відображення яких видів зобов'язань у балансі призначені окремі статті.

Далі необхідно визначити рахунки Плану рахунків, які призначені для обліку зобов'язань. Окремо потрібно розглянути облік довгострокових та короткострокових кредитів банку, кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги, яка виникає при відстроченні розрахунків з постачальниками і підрядниками. Важливо придбати навички зі складання кореспонденцій рахунків з обліку виникнення і погашення різних видів зобов'язань.

Література: [1 – 4, 7 – 9, 11, 12].

Тема 13. Облік праці, її оплати та соціального страхування

Облік особового складу робітників. Відображення в документах первинного обліку використання робочого часу, виробітку, доплат. Облік нарахування, утримання та виплати заробітної плати. Порядок розрахунку та синтетичний облік операцій по відрахуванням на страхування та інші обов'язкові платежі.

При засвоєнні цієї теми слід розглянути такі питання, як облік особистого складу працюючих, відображення в документах первинного обліку використання робочого часу, виробітку, доплат; облік нарахування, вирахувань і виплати заробітної плати; порядок розрахунку і синтетичний облік операцій по страхових внесках.

У цій темі повинні бути розглянуті первинні документи й бухгалтерські реєстри з обліку праці і заробітної плати. Необхідно вивчити, в яких підрозділах ведуться ці документи, хто їх складає, з якою періодичністю, як переміщується інформація з документа в документ.

Потрібно розглянути законодавчі акти з оплати праці, періодичність нарахування і виплати заробітної плати відповідно до них. Треба звернути увагу на існуючі в даний час джерела формування заробітної плати, можливі вирахування з неї, синтетичний облік цих операцій.

Розглядаючи облік внесків на страхування, необхідно з'ясувати діючі в даний час нормативи відрахувань, порядок розрахунку сум, які мають бути перераховані до бюджету. Потрібно уявити, чому ці питання розглядаються саме в даній темі, чи включаються вказані відрахування в собівартість продукції або проводяться за рахунок прибутку підприємства, на які цілі спрямовуються та які синтетичні рахунки використовуються для їх обліку.

Література: [1 – 4, 7 – 9, 11, 12].

Тема 14. Облік витрат діяльності підприємства

Класифікація витрат підприємства, методи їх обліку. Вітчизняний та закордонний досвід. Види калькуляцій та види собівартості. Оформлення первинної документації та передача готової продукції з основного виробництва на склад, її збереження та відпуску користувачам.

При вивченні цієї теми, перш за все, треба приділити увагу таким питанням, як класифікація витрат підприємства, методи їх обліку; вітчизняний і зарубіжний досвід; види калькуляцій і види собівартості; особливості калькулювання собівартості продукції на підприємствах різних галузей (видів діяльності). При цьому знадобляться як вітчизняні, так і зарубіжні літературні джерела.

Дуже важливо вивчити закони України про оподаткування прибутку підприємств, зрозуміти, які витрати включаються в собівартість продукції, які фінансуються з інших джерел, оскільки від цього залежить розрахований прибуток підприємства.

Потрібно розглянути методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, що використовуються у вітчизняній і зарубіжній практиці, їх переваги і недоліки, можливість застосування в умовах

конкретних підприємств. Використання передових зарубіжних методів обліку витрат дозволяє забезпечувати менеджерів своєчасною, якісною і зручною інформацією для прийняття управлінських рішень, виявляти внутрішньовиробничі резерви, вживати оперативних заходів з їх реалізації, тому важливо вивчати і використовувати такі методи.

Необхідно вивчити номенклатуру статей калькуляції собівартості продукції в металургії й машинобудуванні, облік заданих в переробку матеріалів і напівфабрикатів, відходів і браку, витрат по переділу, загальновиробничих, адміністративних та інших витрат. Не менш важливо розглянути питання оформлення первинної документації з передачі готової продукції з виробництва на склад, її збереження і відпуску споживачам; синтетичного й аналітичного обліку відвантаження готової продукції.

Література: [1 – 4, 7 – 9, 11, 12].

Тема 15. Облік доходів і фінансових результатів

Облік доходів від реалізації. Облік іншого операційного доходу. Облік доходу від участі в капіталі. Облік інших фінансових доходів. Облік надзвичайних доходів. Облік фінансових результатів.

В цій темі потрібно розглянути класифікацію доходів підприємства, вивчити принципи визнання та відображення доходів в бухгалтерському обліку. Треба звернути увагу, що доход від реалізації продукції в бухгалтерському обліку визнається тільки в момент відвантаження готової продукції незалежно від строку надходження грошових коштів. Необхідно докладно вивчити особливості обліку і інших видів доходів, таких як: інший операційний доход, фінансові доходи, надзвичайні доходи.

Для вивчення питань з обліку фінансових результатів необхідно пригадати один з основних принципів бухгалтерського обліку – принцип нарахування доходів та витрат. Особливу увагу слід приділити визначенню та синтетичному обліку фінансових результатів роботи підприємства, а саме: прибутків чи збитків.

Література: [1 – 4, 7 – 9, 11, 12].

Тема 16. Фінансова звітність

Фінансовий звіт «Баланс». Звіт про фінансові результати. Звіт про рух грошових коштів. Звіт про власний капітал підприємства. Інші фінансові звіти.

В цій темі необхідно розглянути, які форми фінансових звітів складаються в Україні та в інших країнах. Принципи та періодичність формування звітів, їх зміст.

Література: [1 – 4, 8, 9, 11, 12].

4. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Перелік практичних занять за темами дисципліни «Бухгалтерський облік» наведений в таблиці 4.1.

Таблиця 4.1

Перелік практичних занять

Тема	Назва практичного заняття	Характер заняття	Необхідні приналежності
1	2	3	4
2. Бухгалтерський баланс	Складання бухгалтерського балансу	Імітаційна вправа	Бланк балансу. Калькулятор.
3. Система рахунків. 4. Сутність подвійного запису	Ведення бухгалтерії за звітний період	Виробнича задача	Бланк балансу. План рахунків. Бланк оборотної відомості. Калькулятор.
7. Облік необоротних активів.	Синтетичний облік операцій з необоротними активами.	Імітаційна вправа	Бланк журналу господарських операцій. Калькулятор.
8. Облік запасів.	Синтетичний облік операцій з виробничими запасами.	Імітаційна вправа	Бланк журналу господарських операцій. Форма розрахунку фактичної собівартості запасів. Калькулятор.
13. Облік праці, її оплати та соціального страхування.	Синтетичний облік операцій із заробітною платою.	Імітаційна вправа	Бланк журналу господарських операцій. Калькулятор.
16. Фінансова звітність	Складання бухгалтерської звітності	Виробнича задача	Форми бухгалтерської звітності. Калькулятор.

5. ВИХІДНІ ДАНІ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

З дисципліни «Бухгалтерський облік» виконується індивідуальне завдання на тему «Ведення бухгалтерського обліку на металургійному підприємстві», яке полягає в складанні наступних бухгалтерських документів:

- балансу металургійного підприємства на 1 лютого 20__року;
- рахунків синтетичного обліку;
- журналу господарських операцій в лютому 20__року;
- оборотної відомості за лютий 20__року;
- балансу металургійного підприємства на 1 березня 20__року.

Складання кожного бухгалтерського документа повинно починатися з його опису із залученням спеціальних і нормативних літературних джерел. Потім викладається методика його заповнення і перевірки вірності заповнення цього документа; наводяться вихідні дані для заповнення документа і цей заповнений документ. Далі виконується перевірка вірності його заповнення за методикою, яка описана у роботі.

Вихідні дані для індивідуального завдання студент має отримати шляхом перерахування даних, що наведені в додатках 1,2.

Перерахування даних згідно з визначеним варіантом відповідно до двох останніх цифр номера залікової книжки студента виконується наступним чином.

Сальдо по синтетичних рахунках для складання балансу на 1 лютого 20__р. розраховується за формулою

$$C_{NN} = C \times (2 + NN / 100), \quad (5.1)$$

де NN – номер варіанта, який відповідає двом останнім цифрам номера залікової книжки студента.

C_{NN} – сума по синтетичному рахунку для складання балансу на 1 лютого 20__р. для варіанта NN;

С – сума по синтетичному рахунку для складання балансу на 1 лютого 20__р., що наведена в додатку 1.

Для розрахунку сум по господарським операціям студенту необхідно правильно обрати умовне підприємство. Якщо дві останні цифри номера залікової книжки студента входять в діапазон:

- з 00 до 25 включно, він використовує для перерахування дані, що відносяться до підприємства А;

- з 26 до 50 включно – до підприємства Б;

- з 51 до 75 включно – до підприємства В;

- з 76 до 99 включно – до підприємства Г.

Суми по господарським операціям розраховуються за формулою

$$O_{NN} = O \times (1 + NN / 100), \quad (5.2)$$

де O_{NN} – сума по господарській операції для варіанта NN;

O – сума по господарській операції з додатка 2 відповідно для підприємств А, Б, В, Г.

При виконанні індивідуального завдання необхідно керуватися наступним.

За вихідними даними, наведеними в додатку 1 та перерахованими відповідно до формули 5.1, складається бухгалтерський баланс на 1 лютого 20__р. Бланк балансу підприємства наведено у додатку 3.

На сьогодні в Україні використовується баланс-нетто, який має від’ємні значення по деяких статтях. Ці значення слід віднімати з підсумку балансу. Оскільки у вихідних даних не наведена сума прибутку (збитків), то спочатку підсумки по активу і пасиву балансу не будуть рівні між собою. Необхідно визначити суму прибутку (збитків) таким чином.

Розрахована спочатку сума по активу балансу і є його правдивим підсумком. Якщо при цьому сума по пасиву менше, ніж сума по активу, то має місце прибуток. Його величину необхідно внести в рядок першого розділу пасиву "нерозподілений прибуток (непокритий збиток)" і

збільшити підсумок першого розділу і всю суму з пасиву на це значення. Після цього підсумки по активу і пасиву балансу стануть рівними.

Якщо ж спочатку розрахована сума з пасиву більша, ніж сума з активу, то мають місце збитки. Визначивши цю величину, внести її в статтю першого розділу пасиву "нерозподілений прибуток (непокритий збиток)" і відняти це значення з підсумку першого розділу і всього підсумку пасиву балансу. Після цього підсумки з активу і пасиву балансу стануть рівними.

На підставі даних по балансу на 01.02.20__р. необхідно відкрити синтетичні Т-подібні рахунки (або журнали-ордери і відомості до них) і внести в них сальдо початкове. Слід пам'ятати, що по активних рахунках сальдо показується по дебету, а по пасивних – по кредиту. Приклад відкриття синтетичних Т-подібних рахунків наведено на рисунку 5.1.

Активний рахунок			Пасивний рахунок		
Д	203 «Паливо»	К	Д	40 «Статутний капітал»	К
<hr/>			<hr/>		
Сп-200				Сп-6000	

Рис. 5.1. Синтетичні Т-подібні рахунки

На підставі вихідних даних, наведених в додатку 2 та перерахованих відповідно до формули 5.2, заповнюється журнал господарських операцій за звітний місяць (лютий 20__р.). При цьому визначається тип господарської операції, складається кореспонденція рахунків, визначаються відсутні суми по останніх двох операціях і підсумок по журналу. Коди рахунків та субрахунків, які використовуються для складання кореспонденції рахунків, повинні відповідати діючому в Україні Плану рахунків бухгалтерського обліку. Форма журналу господарських операцій наведена в таблиці 5.1.

Таблиця 5.1

Форма журналу господарських операцій за лютий 20__р.

№ г/о	Дата	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.	Тип г/о
			Д	К		

Суми по господарських операціях, здійснених за лютий 20__р., необхідно внести в уже відкриті синтетичні рахунки. У випадку, якщо в процесі господарської діяльності відбувався рух на ще невідкритих рахунках, необхідно їх відкрити і вказати сальдо початкове, що дорівнює нулю. Далі кожен рахунок закривається, для цього розраховується оборот по дебету рахунка, оборот по кредиту і сальдо кінцеве на кінець лютого 20__р. За синтетичними рахунками необхідно скласти оборотну відомість за лютий 20__р. Форма оборотної відомості наведена в таблиці 5.2.

Таблиця 5.2

Форма оборотної відомості за лютий 20__р.

№ рахунка	Сальдо на 01.02. 20__		Обороти за лютий		Сальдо на 01.03. 20__	
	Д	К	ОД	ОК	Д	К

За даними оборотної відомості складається бухгалтерський баланс на 01.03.20__.

В кінці індивідуального завдання наводиться перелік літературних джерел. До списку треба включати тільки ті джерела, що використані при виконанні контрольної роботи, а в тексті роботи повинні бути на них посилання. В період виконання контрольної роботи необхідно використовувати літературу, що наведена в робочій програмі, і також треба робити самостійний пошук додаткових літературних даних.

Вихідні дані для складання бухгалтерського балансу
на 1 лютого 20__р., тис. грн.

Засоби підприємства та їх джерела	На 01.01. 20__	На 01.02. 20__
1	2	3
1. Статутний фонд	247810	247810
2. Заборгованість перед бюджетом	1365	835
3. Сировина і матеріали	11860	17350
4. Цільове фінансування	3215	1370
5. Заборгованість перед фондом соціального страхування	380	615
6. Довгострокові фінансові інвестиції	93200	86150
7. Заборгованість покупців та замовників	700	1225
8. Витрати майбутніх періодів	1085	560
9. Заборгованість з оплати праці	2460	3245
10. Грошові кошти на розрахунковому рахунку	11365	13600
11. Заборгованість перед постачальниками	3695	2715
12. Незавершене основне виробництво	6075	2450
13. Продукція відвантажена покупцям	9435	9500
14. Інші рахунки в банках	1360	785
15. Готова продукція	11225	12100
16. Довгострокові кредити банків	11890	22180
17. Короткострокові кредити банків	12785	9815
18. Заборгованість за реалізовані основні засоби	1285	2835
19. Основні засоби за первісною вартістю	448325	395390
20. Знос основних засобів	253890	266950
21. Малоцінні швидкозношувані предмети	13210	11480
22. Капітальне будівництво	6275	5670

Продовження додатка 1

1	2	3
23. Векселі видані	2385	2815
24. Резервний капітал	10460	11710
25. Резерв на покриття майбутніх виплат і платежів	2690	2265
26. Заборгованість за придбані товари	625	1810
27. Аванси видані	2325	2670
28. Паливо	11775	9840
29. Грошові кошти в касі	16	17
30. Векселі одержані	310	415
31. Заборгованість працівників по позичках на житлове будівництво	75	80
32. Незакінчений ремонт	45	50
33. Аванси одержані	345	467
34. Вилучений капітал	10	10
35. Поточні фінансові інвестиції	400	400
36. Заборгованість працівників по позичках на придбання товарів	52	52
37. Резерв сумнівних боргів	35	35
38. Неоплачений капітал	800	800
39. Інші грошові кошти	75	120
40. Довгострокова заборгованість перед інвестиційним фондом	12	12
41. Заборгованість з позабюджетних платежів	5	4
42. Напівфабрикати власного виготовлення	9876	6574
43. Заборгованість перед підрядниками	765	436
44. Покупні напівфабрикати	45678	39876
45. Інші оборотні активи	123	432
46. Довгострокові векселі одержані	28	37

Додаток 2

Вихідні дані для складання журналу господарських операцій
за лютий 20__р.

Зміст господарської операції	Сума для відповідного підприємства, тис. грн.			
	А	Б	В	Г
1	2	3	4	5
1. Надійшли від постачальників матеріали	1000	3000	980	1000
2. Відображена сума ПДВ	?	?	?	?
3. Надійшло від постачальників паливо	2000	1000	1500	1300
4. Відображена сума ПДВ	?	?	?	?
5. Надійшли на розрахунковий рахунок грошові кошти за реалізовану продукцію	6000	3000	5000	2000
6. Сплачено постачальникам за матеріали	1200	1600	900	1200
7. Сплачено постачальникам за паливо	2400	1200	1800	1560
8. Витрачені на виробництво матеріали	900	600	600	800
9. Витрачено на виробництво паливо	100	150	300	500
10. Нарахована заробітна плата робітникам основного виробництва	300	400	500	300
11. Нараховане відрахування на соціальне страхування	100	130	160	100
12. Здійснені утримання із заробітної плати робітників основного виробництва на соціальне страхування	9	12	15	9
13. Утримано податок з доходів фізичних осіб із заробітної плати робітників основного виробництва	30	40	50	30
14. Нарахована заробітна плата управлінському персоналу цехів	250	300	200	80
15. Нараховане відрахування на соціальне страхування	75	100	63	24

Продовження додатка 2

1	2	3	4	5
16. Здійснені утримання із заробітної плати управлінського персоналу цехів на соціальне страхування	7	9	6	2
17. Утримано податок з доходів фізичних осіб із заробітної плати управлінського персоналу цехів	25	10	20	8
18. Нарахована заробітна плата адміністративному персоналу	110	120	105	50
19. Нараховане відрахування на соціальне страхування	33	40	32	15
20. Здійснені утримання із заробітної плати адміністративного персоналу на соціальне страхування	3	4	3	1
21. Утримано податок з доходів фізичних осіб із заробітної плати адміністративного персоналу	11	12	10	5
22. Надійшла на склад готова продукція	1000	500	600	1200
23. Відвантажена готова продукція покупцю за ціною реалізації	900	600	1200	1800
24. Відображена сума ПДВ	?	?	?	?
25. Сформована собівартість реалізованої готової продукції	500	250	250	500
26. Надійшли грошові кошти від покупця за раніше відвантажену готову продукцію	900	700	500	1800
27. Надійшли в касу грошові кошти для виплати заробітної плати	300	400	450	250
28. Видана з каси заробітна плата	250	400	350	250
29. Перераховано на депонент не отримана вчасно заробітна плата	50	-	100	-
30. Витрачено паливо на потреби служби збуту	110	120	90	130

Продовження додатка 2

1	2	3	4	5
31. Надійшли на підприємство основні засоби від постачальника	5500	5000	5000	4500
32. Відображена сума ПДВ	?	?	?	?
33. Основні засоби введено в експлуатацію	5500	5000	5000	4500
34. Одержано короткостроковий кредит банку	15000	10000	5000	6000
35. Виконано підрядником роботи, пов'язані з модернізацією обладнання	800	1000	4000	600
36. Відображена сума ПДВ	?	?	?	?
37. Сплачено підряднику за виконані роботи, пов'язані з модернізацією обладнання	960	1200	4800	720
38. Отримано на розрахунковий рахунок від інших кредиторів	20000	7000	5400	3000
39. Надійшов на розрахунковий рахунок аванс від покупців	1000	5500	4300	2000
40. Списано на фінансовий результат дохід від реалізації готової продукції	?	?	?	?
41. Списано на фінансовий результат собівартість реалізованої продукції	?	?	?	?
42. Списано на фінансовий результат адміністративні витрати	?	?	?	?
43. Списано на фінансовий результат загальновиробничі витрати	?	?	?	?
44. Списано на фінансовий результат збутові витрати	?	?	?	?
45. Списано на нерозподілений прибуток (непокритий збиток) фінансовий результат	?	?	?	?

Баланс підприємства на 01_____ 20__р.

АКТИВ	Код рядка	На початок періоду	На кінець періоду
1	2	3	4
1. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010		
первісна вартість	011		
знос	012		
Незавершені капітальні інвестиції	020		
Основні засоби:			
залишкова вартість	030		
первісна вартість	031		
знос	032		
Довгострокові біологічні активи:			
справедлива (залишкова) вартість	035		
первісна вартість	036		
накопичена амортизація	037		
Довгострокові фінансові інвестиції			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040		
інші фінансові інвестиції	045		
Довгострокова дебіторська заборгованість	050		
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості	055		
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	056		
Знос інвестиційної нерухомості	057		
Відстрочені податкові активи	060		
Гудвіл	065		
Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом 1	080		

Продовження додатка 3

1	2	3	4
2. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100		
Поточні біологічні активи	110		
незавершене виробництво	120		
готова продукція	130		
товари	140		
Векселі одержані	150		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160		
первісна вартість	161		
резерв сумнівних боргів	162		
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170		
за виданими авансами	180		
з нарахованих доходів	190		
із внутрішніх розрахунків	200		
Інша поточна дебіторська заборгованість	210		
Поточні фінансові інвестиції	220		
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
у національній валюті	230		
в іноземній валюті	240		
Інші оборотні активи	250		
Усього за розділом 2	260		
3. Витрати майбутніх періодів	270		
4. Необоротні активи та групи вибуття	275		
Баланс	280		

Продовження додатка 3

ПАСИВ	Код рядка	На початок періоду	На кінець періоду
1	2	3	4
1. Власний капітал			
Статутний капітал	300		
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320		
Інший додатковий капітал	330		
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350		
Неоплачений капітал	360		
Вилучений капітал	370		
Усього за розділом 1	380		
2. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400		
Інші забезпечення	410		
Цільове фінансування	420		
Усього за розділом 2	430		
3. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440		
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450		
Відстрочені податкові зобов'язання	460		
Інші довгострокові зобов'язання	470		
Усього за розділом 3	480		
4. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500		
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видані	520		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530		
Поточні зобов'язання за розрахунками:			

Продовження додатка 3

1	2	3	4
з одержаних авансів	540		
з бюджетом	550		
з позабюджетних платежів	560		
зі страхування	570		
з оплати праці	580		
з учасниками	590		
із внутрішніх розрахунків	600		
Інші поточні зобов'язання	610		
Усього за розділом 4	620		
5. Доходи майбутніх періодів	630		
Баланс	640		

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ.....	4
2. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	5
3. РОБОЧА ПРОГРАМА ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
4. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ.....	18
5. ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ.....	19
Додаток 1. Вихідні дані для складання бухгалтерського балансу на 1 лютого 20__ р., тис. грн.....	23
Додаток 2. Вихідні дані для складання журналу господарських операцій за лютий 20__ р.....	25
Додаток 3 Баланс підприємства на 01.__.20__ р.....	28

Підписано до друку 26.02.2013. Формат 60x84 1/16. Папір друк. Друк плоский.
Облік.-вид. арк. 1,88. Умов. друк. арк. 1,86. Тираж 100 пр. Замовлення №

Національна металургійна академія України
49600, Дніпропетровськ-5, пр. Гагаріна, 4

Редакційно-видавничий відділ НМетАУ